

Høring om forbud mot usaklige forskjeller i innkjøpsbetingelser i verdikjeden for mat og dagligvarer

Om NHO Service og Handel: NHO SH skal bidra til seriøsitet og inkludering i arbeidslivet, bærekraft, kompetanse og utvikling av tjenester. NHO SH har samlet over 7.900 virksomheter med 92.000 årsverk.

Det vises til forslag om forbud mot usaklige forskjeller i innkjøpsbetingelser i verdikjeden for dagligvarer og mat. Høringsnotatet anmoder høringsinstanser om å ta stilling til to forskriftsalternativer.

Det beskrives også et behov for Konkurransetilsynet om et nytt markedsetterforskningsverktøy i en slik sammenheng. Nærmere forslag til regulering av et slikt verktøy vil ifølge departementet bli behandlet i egen høring.

Dagligvaresituasjonen er eksepsjonell - krever spesielle virkemidler

Det norske dagligvaremarkedet kjennetegnes av et fravær av internasjonale aktører, høyt prisnivå og mindre utvalg sammenlignet med andre land i Europa.

NHO SH er enig med departementet i at dagligvaremarkedet over lengre tid har vært preget av høye etableringshindringer. Det er få aktører i både detaljist-, grossist- og leverandørleddet, få nye aktører etablerer seg og enda færre lykkes med etableringen. Samlet sett gir dette en delt og etablert bekymring for at konkurransen i verdikjeden for mat ikke er så god som den kan være.

Høringsnotatet peker selv på karakteristika som stordriftsfordeler knyttet til innkjøp, det norske importvernet for landbruksvarer, vertikal integrasjon og begrenset tilgang til attraktive lokaler som medvirkende forklaringer. Enkeltstående og samlet sett, anses dette å være forhold som påvirker den høye terskelen for etablering.

Høringsforslaget berører innkjøpsbetingelser i verdikjeden og konkluderer at det er nødvendig med nye kontrolltiltak for å hindre usaklige forskjeller og konservering av det høye etableringshinderet.

NHO SH er derfor enig med departementet om behovet for flere virkemidler. Vi vil nedenfor kort kommentere det alternativ som har best forutsetning, samt kort angi behovet for å effektivisere disse.

Syretesten for om forslagene er egnet til å åpne konkurransen i markedet, er om de er tilstrekkelig gjennomførbare for endring av konkurranseforutsetningene og reelt egnet til å senke terskelen for nye virksomheter som ønsker å starte opp i det norske dagligvarehandelsmarkedet. I den sammenheng vises det til at flere kontrollvirkemidler må slå inn tidlig nok, slik at ikke

konsekvensene av "skaden og følgeskadene" blir vanskeligere å reversere. Tidlig nok og korrigerende praksis vil også være til det beste for pliktsubjektene.

Etter vår mening er det forskriftsalternativ 1 som har best forutsetninger for å påvirke etableringsmulighetene for ny virksomhet i konkurranse med samlet sett dominerende aktører. Dog bør regelsettet presiseres og styrkes noe. Vi mener alternativ 2 ikke gir tilstrekkelige rammene for reell endring og kommenterer derfor ikke den. Våre merknader er:

Generelt:

- Alternativ 1, er av foreslåtte alternativer det beste utgangspunktet for å få oversikt over årsakene til det som kan være skadelig forskjellsbehandling og eventuelt korrigere rammene for forhandlingspraksis. Det innebærer forbud mot prisforskjeller som ikke er saklig begrunnet.
- Forskriften bør også adressere konkurransemessige virkninger av prisdiskriminering i leverandørmarkedene, for eksempel ved at det i presiseringen av hva som regnes som saklig grunn for forskjeller i forskriften bør sies eksplisitt at vilkår med utestengende virkninger på andre leverandører ikke skal kunne være en saklig grunn.
- Det vil være en fordel å styrke forutsigbarheten for aktørene utover det som er angitt i forskriftens nærmere detaljer. Det vil igjen gjøre den mer operasjonell og anvendelig.

Enkelte kommentarer til innhold:

- §2 Definisjoner
 - a) Senke nedre terskel for å bli ansett som en leverandør med vesentlig markedsrett.
 - En ny definisjon på hva som skal anses som "konkrete motytelser", samt eksemplifisering av hva som skal "ikke regnes som saklig begrunnelse"
- §4 Presisere at forbudet innebærer blant annet at leverandører med vesentlig markedsrett har en plikt til å gi kundene lik tilgang til bonuser, rabatter og tilsvarende ordninger, markedsførings- og kampanjestøtte eller økonomiske ytelser for kjøp av tjenester.

Det kan nevnt være nødvendig å se ytterligere på klarheten i teksten. Vi har stilt medlemmer spørsmål om den operative og praktiske gjennomslagskraften i forslaget. I denne sammenheng vises det til dagligvarehandelsaktører som Rema og Oda, hvor de foreslår presiseringer til teksten. Vi støtter deres spørsmålstillinger og viser til deres redegjørelse om behovet for klarhet som gjør grensesettingen for aktørene mer forutsigbar og operativ. Dette kan være nødvendig for at virkemidlet er robust nok, dersom tilsynet etter en grundig og faglig vurdering kommer til at vilkårene er oppfylt.

Med vennlig hilsen

Henrik Bjørge

Advokat NHO SH

Vedlegg

Departementets forslag alternativ 1:

§ 1 Forskriftens anvendelsesområde:

Denne forskriften får kun anvendelse i verdikjeden for mat og dagligvarer. Forskriften gjelder også på Svalbard jf. forskrift 17. oktober 2008 nr. 1126 § 1.

§ 2 Definisjoner

a) Vesentlig markedsrett skal forstås som en markedsandel på 40 prosent eller mer i et relevant marked i verdikjeden for mat og dagligvarer, der leverandøren har en omsetning over 100 millioner kroner i det samme relevante markedet.

Alternativt eller supplerende forslag til 2a

[Relativ markedsrett skal forstås som at en kunde er avhengig av leverandøren på en slik måte at kunden ikke har tilstrekkelige og rimelige alternativer og det er en betydelig ubalanse i forhandlingsrett].

b) Ulike innkjøpsbetingelser foreligger når innkjøpsbetingelsene vurderes som forskjellige basert på en konkret sammenligning av innkjøpernes priser, rabatter og andre relevante vilkår.

c) Likeverdige ytelser skal forstås som sammenliknbare ytelser, blant annet med hensyn til kvalitet og kvantitet.

d) Saklig begrunnelse foreligger når ulikheten skyldes forskjeller i leverandørens produksjons- eller distribusjonskostnader, ulik verdi på konkrete motytelser, eller andre objektive grunner.

§ 3 Begrunnelsesplikt

Dersom leverandører med vesentlig [/relativ] markedsrett skal tilby dagligvarekjeder/grossister ulike innkjøpsbetingelser for likeverdige ytelser, skal leverandøren kunne begrunne ulikheten saklig.

Leverandøren og/eller dagligvarekjeden/grossisten skal fremlegge relevant og tilgjengelig dokumentasjon som Konkurransetilsynet krever i samsvar med konkurranseloven § 24.

Alternativt annet ledd:

Leverandøren skal dokumentere til Konkurransetilsynet at ulikhetene er saklig begrunnet innen X dager etter kontrakt er inngått.

§ 4 Forbud mot usaklig prisdiskriminering

Det er forbudt for leverandører med vesentlig [/relativ] markedsrett å kreve ulike innkjøpsbetingelser for likeverdige ytelser dersom det ikke foreligger en saklig grunn som nevnt i § 3.

Innkjøpsbetingelser som er forbudt i henhold til denne bestemmelse, skal ikke ha noen rettsvirkning.

Alternativt med følgende unntak:

Forbudet i første ledd innebærer ikke et forbud mot å prisdiskriminere til fordel for dagligvareaktører med en markedsandel under [20 pst.] i et nasjonalt dagligvaremarked. Forbudet i første ledd får ikke anvendelse dersom det kan sannsynliggjøres at ulike innkjøpsbetingelser fører til effektivitetsgevinster som forbrukerne får en rimelig andel av.